

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Назва навчальної дисципліни – «Психологія (загальна, вікова, педагогічна)».

2. Вид (статус) навчальної дисципліни – обов'язкова.

3. Освітній рівень – перший (бакалаврський) рівень.

4. Галузь знань: 01 Освіта/педагогіка.

5. Спеціальність: 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями).

Освітня програма: Середня освіта (англійська мова, друга іноземна мова та зарубіжна література), спеціалізація: 014.021 Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література).

6. Мета навчальної дисципліни: засвоєння здобувачами освіти знань про закономірності та механізми функціонування психіки людини; ознайомлення з віковими особливостями психічного розвитку та формуванням особистості в процесі навчання та виховання; опанування вмінь застосовувати психологічні знання у професійній діяльності; розвиток психологічної компетентності як інтегральної основи готовності до педагогічної діяльності.

7. Завдання навчальної дисципліни:

- формування у здобувачів освіти системних та ґрунтовних знань з актуальних проблем психології;
- ознайомлення із базовими поняттями, принципами, методами та провідними концепціями загальної, вікової та педагогічної психології;
- вивчення особливостей психічного розвитку особистості на різних етапах онтогенезу, аналізі підходів до періодизації розвитку з урахуванням навчально-виховних впливів;
- засвоєння знань про закономірності становлення психічних процесів, властивостей і якостей особистості, особливостей провідних видів діяльності на різних вікових етапах;
- формування психолого-педагогічного мислення як здатності науково інтерпретувати явища психічного розвитку;
- розвитку психологічної компетентності, опануванні вміння організовувати психолого-педагогічний супровід освітнього процесу, формуванні навичок науково обґрунтованого пошуку інформації.

8. Зміст навчальної дисципліни:

Семестр 3.

Розділ 1. Загальна психологія

Тема 1.1. Вступ до психології

Вступ до дисципліни. Основи загальної психології. Сутність психології. Методи психології. Принципи психології. Основні напрями. Етапи розвитку психології. Класичні напрями розвитку психології. Сучасні напрями розвитку психології. Місце психології в системі наук та досвіду. Психіка як ідеальне утворення. Сутність і функції психіки. Фізіологічні основи психіки. Рефлекторна природа психіки. Психіка як цілісна система. Свідомість як складова частина психіки. Несвідоме як складова частина психіки. Взаємозв'язки свідомого і несвідомого.

Тема 1.2. Індивідуально-психологічні властивості та діяльність особистості

Поняття про особистість. Феноменологічні прояви особистості. Загальне та індивідуальне в сутності особистості. Особистісна рефлексія і саморегуляція. Самосвідомість особистості. Я-концепція як характеристика самосвідомості. Структура Я-концепції. Мотиваційна сфера особистості. Психологічна структура особистості. Індивідуально-психологічні властивості особистості. Психологія темпераменту. Психологія характеру. Загальна характеристика характеру. Співвідношення характеру з іншими складниками особистості. Психологія здібностей. Природна основа здібностей. Види здібностей. Творчі здібності. Діяльність особистості. Психологічна структура діяльності. Засвоєння діяльності. Види діяльності. Діяльність як чинник розвитку психіки та особистості.

Тема 1.3. Інтелектуальна сфера особистості

Психологія уваги. Фізіологічні основи уваги. Види уваги. Властивості уваги. Уважність як властивість особистості та показник її психічного і психологічного здоров'я. Психологія відчуттів. Фізіологічні основи відчуттів. Види відчуттів. Властивості відчуттів. Психологія сприймання. Фізіологічні основи сприймання. Види сприймань. Властивості сприймання. Загальна характеристика сенсорно-перцептивної системи. Психологія пам'яті. Фізіологічні основи пам'яті. Види пам'яті. Механізми пам'яті. Процеси пам'яті. Уявлення пам'яті. Психологія мислення. Фізіологічні основи мислення. Розумові операції. Мислення і розв'язування задач. Інтелектуальна рефлексія. Види мислення. Індивідуальні особливості мислення. Порушення мислення. Психологія уяви. Фізіологічні основи уяви. Способи творення образів уяви. Види уяви. Розвиток уяви. Психологія інтелекту. Фізіологічні основи інтелекту. Складові частини інтелекту. Зв'язок інтелекту з іншими сферами особистості. Спеціальні види інтелекту. Розлади інтелекту.

Тема 1.4. Емоційно-вольова сфера особистості

Психологія емоцій. Загальна характеристика емоційної сфери. Особливості емоційного реагування. Фізіологічні основи емоційних реакцій. Функції емоцій. Основні групи емоцій. Властивості емоцій. Емоційні властивості особистості. Емоційні розлади і шляхи їх подолання. Психологія почуттів. Загальна характеристика почуттів. Види почуттів. Психологія волі. Загальна характеристика волі. Зв'язок волі з іншими сферами особистості. Вольова регуляція як вид довільного керування. Структура вольового вчинку та вольової дії. Вольові процеси і вольові стани. Вольові якості. Інтегральні морально-вольові якості особистості. Сила волі. Виховання та самовиховання волі.

Тема 1.5. Психічні стани

Поняття психічних станів людини, їх класифікація. Поняття адаптації. Рівні адаптації: фізіологічний, психічний, соціальний. Загальне уявлення про функціональний стан організму. Адаптаційний бар'єр. Емоціогенні стани. Поняття стресу та його особливості. Концепції стресу. Класична теорія стресу Г. Сельє. Поняття фізіологічного й психологічного стресу.

Семестр 4.

Розділ 2. Вікова психологія

Тема 2.1. Теоретичні основи вікової психології

Поняття про психічний розвиток людини та його особливості. Умови психічного й особистісного розвитку. Суперечності розвитку. Детермінанти психічного й особистісного розвитку. Закономірності психічного й особистісного розвитку. Показники та порушення психічного розвитку. Проблема вікової періодизації психічного розвитку.

Тема 2.2. Психологія дитинства

Перинатальний розвиток. Початок психічного життя. Особливості розвитку новонародженого. Психічний розвиток немовляти. Особливості психічного й особистісного розвитку в ранньому дитинстві. Психічний та особистісний розвиток дитини в дошкільному віці. Загальна характеристика розвитку молодшого школяра. Психологічні та особистісні новоутворення в молодшому шкільному віці. Розвиток самосвідомості в молодшому шкільному віці. Розвиток мотиваційної сфери молодшого школяра. Розвиток інтелекту молодшого школяра. Особливості пізнавальної сфери в молодшому шкільному віці.

Тема 2.3. Психологія дорослішання

Загальна характеристика психічного та особистісного розвитку підлітка. Психологічна, соціальна, моральна та духовна ситуація розвитку. Провідна діяльність підлітка. Психологічні та особистісні новоутворення підліткового віку. Розвиток самосвідомості, мотиваційної сфери й інтелекту. Підлітки, що перебувають у групі ризику. Акцентуації в характері підлітків. Загальні особливості ранньої юності. Розвиток самосвідомості та мотиваційної сфери особистості в ранній юності. Особливості спілкування в ранній юності. Розвиток пізнавальної сфери. Показники соціально-психологічної готовності випускника школи до самостійного життя.

Розділ 3. Педагогічна психологія

Тема 3.1. Психологія навчання та виховання

Психологія навчальної діяльності: сутність, структура, особливості. Психологічний аналіз типів навчання. Засади розвивального навчання. Взаємозв'язок навчання і розвитку. Моделі виховання. Психологічне обґрунтування виховних впливів. Цінності та ставлення. Взаємозв'язок навчання, виховання та розвитку. Самовиховання як форма самоуправління. Завдання, структура й етапи самовиховання. Самопізнання та розвиток самооцінки. Формування потреби у самовихованні та психологічні передумови здатності до нього. Методи та прийоми самовиховання.

Тема 3.2. Психологія педагогічної діяльності та професійного розвитку вчителя

Поняття про психологію педагогічної діяльності. Структура та функції педагогічної діяльності. Мотивація педагогічної діяльності. Психологічні умови розвитку педагогічних здібностей та їх розвиток у навчально-професійній діяльності. Психологічні аспекти ефективної суб'єкт-суб'єктної взаємодії з учасниками освітнього процесу. Вчитель як суб'єкт педагогічної діяльності. Психологія вчителя. Професійна ідентичність вчителя. Професійне вигорання педагога. Роль рефлексії та саморефлексії у професійному розвитку вчителя.

9. Пререквізити: відсутні. Вивчення дисципліни не потребує попереднього опанування інших дисциплін.

10. Очікувані результати навчання:

РН 1. Відтворювати основні концепції та принципи педагогіки і психології; враховувати в освітньому процесі закономірності розвитку, вікові та інші індивідуальні особливості учнів.

РН 6. Називати і пояснювати принципи проектування психологічно безпечного й комфортного освітнього середовища з дотриманням вимог законодавства щодо охорони життя й здоров'я учнів (зокрема з особливими освітніми потребами), технології здоров'язбереження під час освітнього процесу, способи запобігання та протидії булінгу і налагодження ефективної співпраці з учнями та їх батьками.

РН 9. Демонструвати володіння сучасними технологіями пошуку наукової інформації для самоосвіти та застосування у професійній діяльності.

РН 10. Виявляти навички роботи в команді, адаптації та дії у новій ситуації; пояснювати необхідність забезпечення рівних можливостей і дотримання гендерного паритету у професійній діяльності.

ПРН 1. Застосовувати на практиці знання про лінгвістичні, психологічні, дидактичні основи навчання іноземної мови і зарубіжної літератури та шляхи формування компетентностей учнів.

ПРН 10. Уміти критично опрацьовувати джерела і здійснювати самостійний науковий пошук, у тому числі і з використанням емпіричних методів.

Навчальна дисципліна забезпечує формування таких **загальних компетентностей:**

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, до застосування знань у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання й розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, до комунікації іноземною мовою за предметною спеціальністю.

ЗК 4. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук, аналіз та обробку інформації з різних джерел, ефективно використовувати цифрові ресурси та технології в освітньому процесі.

ЗК 5. Здатність діяти автономно, приймати обґрунтовані рішення у професійній діяльності і відповідати за їх виконання, діяти відповідально і свідомо на основі чинного законодавства та етичних міркувань (мотивів).

ЗК 6. Здатність до міжособистісної взаємодії та роботи у команді у сфері професійної діяльності, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня.

ЗК 8. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та значення у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ЗК 9. Здатність зберігати особисте фізичне та психічне здоров'я, вести здоровий спосіб життя, керувати власними емоційними станами; конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу, використовувати різні види та форми

рухової активності для активного відпочинку. Здатність поважати різноманітність і мультикультурність суспільства, усвідомлювати необхідність рівних можливостей для всіх учасників освітнього процесу.

Навчальна дисципліна забезпечує формування таких **фахових компетентностей**:

ФК 2. Здатність забезпечувати навчання учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички в області предметної спеціальності.

ФК 3. Здатність здійснювати цілепокладання, планування та проектування процесів навчання і виховання учнів з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей, освітніх потреб і можливостей; добирати та застосовувати ефективні методики й технології навчання, виховання і розвитку учнів.

ФК 4. Здатність формувати і розвивати в учнів ключові та предметні компетентності засобами навчального предмету та інтегрованого навчання.

ФК 6. Здатність до формування колективу учнів; знаходження ефективних шляхів мотивації їх до саморозвитку (самовизначення, зацікавлення, усвідомленого ставлення до навчання); спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них.

ФК 7. Здатність до здійснення професійної діяльності з дотриманням вимог законодавства щодо охорони життя й здоров'я учнів (зокрема з особливими освітніми потребами); використання здоров'язбережувальних технологій під час освітнього процесу.

ФК 8. Здатність до суб'єкт-суб'єктної (рівноправної та особистісно-зорієнтованої) взаємодії з учнями в освітньому процесі, залучення батьків до освітнього процесу на засадах партнерства.

Навчальна дисципліна забезпечує формування **предметної компетентності**:

ПК 1. Здатність застосовувати досягнення сучасної методичної і філологічної науки, освітніх концепцій у процесі навчання іноземної мови і зарубіжної літератури в закладі середньої освіти.

11. Обсяг навчальної дисципліни: 6 кредитів ЄКТС (180 годин), з них: 32 год лекцій, 32 год практичних занять, 116 год самостійної роботи.

12. Форма контролю: екзамен (4-й семестр).

13. Інформація про викладачів: ДАЦЕНКО Тетяна Олександрівна, доцент кафедри інтеграції та трансформації шкільної освіти ННІ «Академія вчительства», кандидат психологічних наук, e-mail: t.datsenko@karazin.ua.